

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Martini Lvtheri Piae Ac Doctae Operationes In Dvas Psalmorvm Decades

Luther, Martin

Basileae

VD16 L 5540

Psalmvs Decimvs, hebræis undecimus, ad uictoriam Daud.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37005

IN DOMINO confido, quomodo dicitis animæ meæ, transmigrâ
in montem sicut passer.

HUNC psalmum de Hæreticis sancti patres intellexerunt, & recte, modo
hæreticos intelligamus omnes qui alienam a iusticia dei docent iusticiam, qua
les iudei & omnes operarij seu iusticiarij, quorum hodie Ecclesia referta est,
n̄ maxime qui hæreticos persequuntur. Nam primo uerbo, quo psalmum in
choat (In domino confido) satis euidenter indicat scopum psalmi, nempe se
locuturum pro iusticia fidei, quæ est in deum, aduersus subdolos operum ma
gistros, & blandam humanæ iusticiæ speciem. Itaq; nihil hoc psalmo de perse
cutionibus, sed omnia de fallacijs dicuntur. Quas Paulus Col. iij. copiose perse
cutitur, inter alia dicens: Videte, ne quis uos seducat per Philosophiam & ina
nem fallaciam, sed in traditionem hominum, sed in elementa mundi, & non
sed in Christum &c. Sic autem tractat hos fallaces Magistros, ut eos incorrigi
biles astruat, solius dei iudicio reseruos, nec alia re consolari pios posse in hac
causa, nisi iudicio iusto dei, interim exemplo Christi sinendos esse, ut ceci ca
Referendus tamen maxime est psalmus ad initium Ecclesiæ, quo spectant fere
omnium Prophetarum oracula, in quo maximus (propter Christum) mundi
tumultus excitatus est.

Dicit itaq;

In domino confido, Hoc est, hæc mea est iusticia, credidisse & sperasse in do
mino. Sicut Ro. i. iustus ex fide sua uiuet. Hæc est enim petra, supra quam ædi
ficauit domum meam. Vos autem, qui aliud docere præsumitis animam meam,
dum hoc & illud opus iactatis, in quo me saluum fieri cõfidam, sic accipio, ac
si me iubeatis profugum & incertum uolare, ut nunc q̄ mihi sit fixa & firma
conscientia, sicut auis, quæ dimisso nido in montes uolat, & huc, illucq; moue
tur, nusq; certa mansione cõsistens. Sic Prouer. xxvij. Sicut auis transmigrans
de nido suo, sic homo, qui reliquit locum suum. Non autem putandum est, opera
rios illos fallaces sic dicere, cum cõtra sua potius studia pro firmissimis certissi
misq; salutis haberi uelint fundamentis, longe etiam amplius præ, ueræ fidei
& solidæ iusticiæ, petra. Nihil enim certius sibi persuadent, neq; firmitus, q̄ sua
opera. Sicut eos Abdias taxat: Si inter sydera posueris nidum tuum, inde detra
ham te, dicit dñs. Ibidem: Superbia cordis tui exaltauit te habitantem in scissuris
petrarum &c. Immo nihil aliud iactat se docere, q̄ fidem, spem, & charitatem,
uoluntq; soli esse qui cõfidunt in dño, ac pro hoc pugnat. Sed q̄ reuera ita sit,
si quis eis obtemperet, ut pro solida petra, uagos montes, & pro securo nido,
instabiles fluctus cordis inueniat. Nam hæc est origo litis incomponibilis, &
assidue inter ueraces & fallaces, q̄ utriq; sua studia asserunt solida esse, donec
dñs ipse iudicet. Sicut inter Esau & Iacob in utero Rebeccæ. Et inter mulieres
meretrices, de filio mortuo & uiuo, Salomon. Neq; eni hic determinatio Eccle
siæ satis est. Sicut pbauit Ariana & omnium hæresum factio, donec suo tem
pore dñs finem faciat, ut hoc psalmo consolamur.

Igitur quicumq; omisso Christo, in Ecclesia docent suas operatiunculas,
a se repertos uiuendi modos, ut hodie sunt magni harum perditionum gurgi
tes (sicut & Ioannes Taulerus sapius & egregie monet) non aliud faciunt,

Ioannes
Taulerus.

Y ij nisi

Quid humanarum traditi-
ticulari magistri faciat.

nisi quod conscientias excarnificant, semper discentes & ad scientiam ueritatis nunquam peruenientes, tantum speciem pietatis habentes & uirtutem eius negantes, captiuas ducentes, mulierculas oneratas peccatis; Reuera enim peccatis magis onerant & inquietant, quam exonerent & consolentur. Huc pertinet Doctores satisfactionum, indulgentiarum, modorum confitendi, & inuentionum eiusmodi infaniarum. Vos ergo (ait Dauid) me docebitis uestra, quodlibet sequar. Vnde dictio, תַּמְיִגְרָא, אָוִיס in hebraeo eiectionem, profugam, uagam, motionem significat, ut Gen. iij. Vagus & profugus eris in terra. Et infra Habitabat in terra Naid (id est, profugus) Vnde & signum quod dominus in Cain posuit, ne interficeretur, tremor scilicet, his ipsis, conuenit phrenapatis, id est, mentium deceptoribus, quod nunquam non habeant trepidam & pauidam conscientiam, quantumlibet operentur sua bona, quin imagine sui patris, merentur. Non enim est pax impijs, ait dominus Isaia, xlvij. Sed sicut mare feruet

Hebraum ergo sic redderem: In domino speraui, quomodo dicitis animae meae: Moue montis auis? id est, esto in montibus profuga quaedam auis. Aduerbum, sicut, non est in textu, uult enim dicere: Esto uaga auis montis. Est enim Allegoria. Et mons, hoc loco proprie significat multitudinem motuum, quales sunt in deserto & syluis a cultu & frequentia hominum remoti, ut indicet, proprie animam profugam & a fiducia sua nido, in deserto eiectam, Eadem enim dictio hic ponitur, quae Isaia, xl. Aspera (id est, motosa) in uias planas. Cum talia motosa sint & inuia & impedita. Vbi satis indicat per Christum reduci animas a motibus istis, id est, montuosis & inuijs iusticijs, ad facilem & planam in fide iusticiam. Deinde cum sint ex iusticiae difficiles & amfructuosae & dispendiosae, sicut montium talium uia, nihilominus tamen insistantur & superbiae sunt, ut eas altitudine montium necesse fuerit significari. Ac sic Propheta eodem uerbo simul & miseriam & superbiam expressit eorum, ut qui de ea re gloriarentur, in qua laborant miserime, cum lametari potius debuerint. Hanc iusticiae infelicitatem superius audiuius dici, Auen & Amal, id est, dolorem & laborem.

Hoc parum refert, quod hebraus Auen generali nomine, non passerem speciatim liter habet צִפּוֹר zipor.

Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde.

Hieronymus sic: Quia ecce impij intenderunt arcum, posuerunt sagittam suam super neruum, ut sagittent in abscondito rectos corde. Mediam partem culam uersus, ego libens, sic uerterem: Direxerunt sagittam suam ad signum, Mihi enim hebraus uidetur dicere de ijs, qui sagittas emissuri dirigunt ad meritam propositam. Quod ex uerbo direxerunt apparet: Nam, nec pharetram, nec neruum proprie inuenio.

Patet autem psalmum loqui de impijs & hypocritis, quos iam saepius diximus nominari Raza, in iusticia propria incedentes, inimicos iusticiae dei propter deum & zelum ueritatis. Reddit autem rationem iam dictam, dicens: Dixi impijs uelle, ut fiam auis montium profuga, dimisso nidulo fiduciae meae in Christo, uere dixi, quia ecce deus optime docet, seducunt recticordes & destrunt ea quae tu perfecisti, quo quid aliud faciunt quam inquietas & trepidas animas?

Celeberrima

Celeberrima est Allegoria ista, arcus & sagittarū, non modo in sacris literis, Arcus & sagittarū
 sed & quotidianis vulgi puerbijs. Arcum scilicet esse linguam seu oratorem, seu oratorum
 suum eo instituant, & uerba impij dogmatis eo dirigunt, tātum ut noceant &
 perdant. Sicut Ioan. x. de furibus eisdem dicit. Quotquot uenerunt, fures &
 latrones fuerunt. Fur nō uenit, nisi, ut mactet & perdat. Ego autē ueni, ut uitā
 habeant, & abundantius habeāt. Putas cur Euāgelista, cū hęc dixisset Christum
 scriberet, adderet de suo! Illi non cognouerunt, qd loqueretur eis, nisi qd impij
 nō possunt intelligere se esse lupos rapaces sub uestimētis ouium: Ideo enim
 secure docent, atq; adeo pugnaciter instant, qd sese rectissima docere arbitren-
 tur, ita ut nisi dominus solus hic iudicet, nullus hominū iudicari possit. Vnde
 psal. iij. non alium iudicem nisi deum eis imprecatur, dicens: Iudica illos deus.
 Quāq; hodie sunt qui determinationibus Ecclesie (id est, unius hominis) tri

gitta.

Papa non era-
rat.

buant omnia, quasi impossibile sit ipsum errare.
 Vt sagittēt in obscuro rectos corde: id est, ut mactent oues. Impiorum enim
 doctrina, quia in populo dei uersatur, nō nisi pijs animas perdere quaerit, qua
 alio qui recta & simplici fide in deum uiuunt. Sicut in Galathis exemplū Apo-
 stolus posuit. Cibus enim eius electus est, ait Abacuk. j. Quid enim sit rectum
 cor, abunde dictum est psalmis præcedētibus, præsertim. vij. & ix. In obscuro
 aliud uocabulum est, qd psalmo præcedente positum est: In occultis interficit
 innocentem. Hic enim significat caliginem, qua arte, aut ingenio non fit, sed
 natura & usu uenit. Sicut si quis in nocte, & per tenebras imprudens uulnere
 tur: ubi non fecit obscuro, sed usus est obscuro malignus aduersarius qd modo
 & lupus nocte utitur ad oues inuadendas. Quare obscurum hoc loco, est ipsa
 ignorantia & simplicitas populi, exposita ad ludibriū pestiferis magistris. Sicut
 Apostolus, Ro. ul. Qui p dulces sermones, & bonas dictiones corda seducit
 innocentum, qui cū sine iudicio sint prompti pro sua simplicitate credere oīa,
 quodlibet pro qlibet admittunt. Atq; hoc est, qd facit montiū aues & in getas
 consciētias, dū multa audiunt, & (ut Apłus hebræos præmonuit) doctrinis ua-
 rijs & peregrinis abducuntur, & alibi, Omni uero doctrinæ circūferunt. Hi enī
 omni spiritui (id est, uento) credunt contra sapientis consilium.

In doctores
malignos.

Odiolē autem appellat arcum & sagittas, quæ mortifera sunt instrumenta,
 ad terrendos nos, & præmonēdos aduersus blāditias & speciem dogmatum.
 Non enim impij se arcum & sagittas habere putant: Sed plumas, puluillos, &
 ceruicalia (ut est apud Ezechielem, xij) loquuntur enim placentia & blandia,
 Quibus erudimur, ut mortiferum esse sciamus, quicquid docetur, quod nobis
 blanditur. Apparet enim blandum sensui & opinionis nostræ, sed reuera mor-
 tiferæ sagittæ sunt. Sicut Prouer. v. Fauus distillās labia meretricis, & nitidius
 oleo guttur eius, nouissima autē illius amara quasi absynthium, & acuta, quasi
 gladius biceps. Sicut e contra, Christi sagittæ sunt acutæ ad sensum, sed in no-
 uissimo quouis fauo dulciore, mortificant enim, ut uiuificent, illæ autem uiui-
 ficant, ut mortificent. Vt in Ezechiele, xij, dicitur: Violabant me ad populum
 meum, propter pugillum ordeī & fragmen panis, ut interficerēt animas quæ
 non moriuntur, & uiuificarent animas quæ non uiuunt, mentientes populo
 meo, credenti mendacijs. Quid est populum credere mendacijs, qd obscurum
 esse & simplicem populum ludibrio superstitionum expositum: Quare ut su-
 pra dictum est, Allegoriam uerborum, intelligamus & Allegoriam rerum no-
 bis indicare, qd aliud geritur, aliud uidetur, Plumæ & fauus uidentur dogmata
 Y iij fallacia,

Mortifera do-
ctrina quæ blā-
ditur.

fallacia, cum sint reuera arcus & sagittæ mortis; contra sagittæ Christi, mortem esse putantur instrumenta, cum sint uiuæ.
 Quod autē dicit eos arcū intendisse & sagittam posuisse super neruum, hoc direxisse ad signum, studium eorū signat & impium zelum. Quia sicut Isidorus cum cohorte uigilantior fuit contra Christum in obscuro noctis, q̄ Apostolus pro Christo, qui etiā dormierunt: Ita pestilētes Doctores diligentissimi fuerunt, ac uiuunt p̄ populo, quin fere stertūt omnes, & dū dormiunt homines super seminat zizania inimicus homo. Quando enim tanta cura (nisi Apostolos exceperis & paucos successores) pro populo & salutari doctrina uigilant, quanta impij pro sua impietate uigilarunt: Nempe gloria & quæritus presentis uitæ fortius hos mouet, q̄ illos gloria & honor uitæ futuræ. Dicit etiam Paulus, etiam pro suo tempore: Omnes quærent quæ sua sunt. Quanto magis hoc pro sequenti tempore dixisse, intelligendus est: Et hodie, quis est qui cura cura Christum, quanta Apostolica sedis & hominum decreta prædicet: Nempe q̄ in Christi doctrina sit, præsens ægestas, crux, ignominia: In hominum sal lacris, gloria, opes, & uita. Siue ergo sagittas eorum in pharetra paratas, siue in per neruum positas, siue ad signum directas dixeris, idem studium intelligas, quo nō frustra docere parant, sed, ut tãgant & ad certum iactant, & plurimos in suam sententiam uulneratos trahant, adornant enim uerba sua, & ita colorant, magnificant, dilatant, instruunt, dirigūt, ut impossibile sit simplicem animam ihs nō capi. Exempla sunt manifesta, quæ taceo. Sat est uerbo intēdendi & parandi & dirigēdi, significari impiorum magistrorum nimiam diligentiam, qua cupiunt, q̄ minime frustra loqui simplicibus, quin si unus est qui elabar, insaniunt. Sicut multos audiuimus nostra xtate.

Quoniam quæ perfecisti destruxerunt; Iustus autem quid fecit.

Semper in populo dei sunt dogmata impiorum.
 Hieronymus: Quoniā leges dissipatæ sunt. Quo uidemus uere psalmū per sagittas intelligere dogmata impiorum magistrorū, qui nunq̄ nō sunt in populo dei. Sicut Petrus, j. dicit: Fuerūt uero & pseudoprophete in populo, sicut & in uobis erunt magistri mēdaces &c. Et Paulus Act. xx. Ego scio, qm̄ intrabunt post discessionem meam, lupi rapaces in uos, non parcentes gregi. Et ex uobis ipsi surgent uiri loquētes peruersa, ut adducāt discipulos post se. Hæc & multa alia terribilia nobis tantā cura prædicta, ridemus hodie securi, & q̄dlibet docere miserum uulgum summa temeritate audemus. Intran, & inter nos surgunt mendaces magistri. Quis obsecro tutus esse potest?

Hebraeus proprie sic habet: Quoniam positiones euerterunt. Significat autem id uerbi, statuta, instituta, constructa, posita. Vnde noster interpret non inepte molitus uidetur Antithesin. Quoniam quæ tu construxisti, illi destruxerunt. Quo modo Malach. j. Quod si dixerit Idumæa, destructi sumus, sed reuertentes ædificabimus, quæ destructa sunt. Hæc dicit dominus exercituum: Isti ædificabunt, & ego destruam. Et Isa. ix. Et sciet omnis populus Ephraim, & habitantes Samariam in superbia & magnitudine cordis, dicentes: Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus ædificabimus; Sycomoros succiderunt, sed cedros immutabimus.

Diximus autē supra psalmo. v. per structuram istam intelligi doctrinarum structuram. Sicut in turre Babylonis figuratum est, ubi semper dominus contra homines destruens quæ illi ædificant, & hi rursus destruens quæ ille ædificat.

ficit. Vnde recte hic dicit: Destruerunt quae a te posita & instituta sunt, id est
 (ut Hieremias) Peruertunt uerba dei uiuentis. Et Micheas. iij. Audite principes
 domus Iacob, & iudices domus Zion in sanguinibus, & Hierusalem in iniqui-
 tate. Hoc enim fit dum sacra dei uerba cogimus seruire nostris affectibus &
 opinionibus. Hoc est ex inauribus filiarum Israel, & auro domini, conflare
 uentilum & Idola, ut frequentissime in Prophetis arguuntur. Quos, si hodie ar-
 guas haereticus eris, cum soli hij sint Ecclesia dei hodie, qui talia faciunt, sicut
 & tempore Prophetarum erant.

Hebraeus autem absolute & impersonaliter dicit: Quae posita sunt, seu,
 quae posita fuerunt, non quae tu posuisti. Quod nescio quid maioris Emphasis
 habeat: Quasi ea sola uelut esse posita & statuta, quae deus posuit & statuit, &
 nequas sit alia uel cogitari, ut differentia nulla sit opus. Quo modo & Apосто-
 lus dicit: Placuit in Christo omnia instaurare. Quasi aliud placitum non sit nisi
 diuinum. Sicut de sole, cum sit unus, sine differentiae nota loquimur.

Iustus quid fecit? August. ad Christum trahit pugnas cum suis Donatistis. ^{Iustus quia fecit}
 Idem Hiero. si tamen eius est Commeterius. Mea diuinatione generaliter iustum
 accipio, pro oibus qui cum impijs magistris negotium habent, quocumque seculo.
 Et quaestionem hanc pro eis fieri, primum dolentis affectu in hunc modum. Quan-
 do contradictio impiorum potentior est (ut Abacuk dicit) & praualet aduersus
 iustum, sicut fere fit, non est inter homines qui pro eo iudicet, aut uindictet, sed
 damnatur tanquam reus & malus. Hic dicit: Quid faciat iustus, ubi resistere non
 potest, ueritas eius non auditur, cogitur ergo causam tradere ei qui iuste iudicat.
 Sicut de Christo Petrus dicit. j. Pet. iij. Quid enim prodesset si etiam insaniret?
 Quare cum gemitu & patientia diuinum iudicium expectabit, sinens interim
 impios furere & proficere in peius, ut qui sordent, sordescant adhuc?

Secundo, potest quaestio ista fieri, uelut disputatis & expostulantis affectu,
 qui est multo uerementior. Quo Paulus. j. Corint. xv. aduersus negantes re-
 surrectionem loquitur. Quid faciunt, qui baptisantur pro mortuis? Si omnino
 non resurgunt mortui, ut quid periclitamur omni hora? Si secundum hominem ad
 bestias pugnaui Ephesi, quid mihi prodest si mortui non resurgunt? Et psal. xij.
 cum uidisset peccatores florere, dixit: Ecce ipsi impij abundantes in hoc seculo
 obtinuerunt diuitias: Et dixi, ergo sine causa iustificauit cor meum, & laui in-
 ter innocentes manus meas?

Ira & hic: Si sic praualent impij, si non est iudex alius quam ipsi, Quid operatus
 est iustus? cur frustra laborauit? cur non quieuit & sine periculis uixit? Adeo
 ne frustra omnia gessit? Absit: Non frustra operatus est: Est iudex qui iudicet
 iuste, ut sequitur. Hic sensus mihi placet, quia uerbum, fecit, praeteriti tempo-
 ris est *פָּעַל* paal, quod operatur, significat, ut includat omnem piorum uitam.
 Ac si dicat: Cur frustra iustus tam operosus fuit? Deinde & sequentibus aptis
 sine quadrat, & afflictum illum affectum iustorum, quo in oppressa iusticia
 & ueritate laborant, & disputant, pulcherrime exprimit, qui cum certissimi sint
 iustum non derelinqui, tamen praeter multitudinem opprimentium & praualentium
 ueritati, simul indignantes, simulque dolentes incipiunt contradictionis qua-
 sitionem, & Apostrophen ardentissimam ad impij faciunt. Et, quod ultimum
 habent, ad iudicium recurrunt, dicentes.

Dñs in templo sancto suo, dñs in caelo sedes eius. Oculi eius in

Y iij pauperem

pauperem respiciunt: Palpebræ eius interrogant filios hominum.

Hic uersus apud nos in duos diuisus est. Hebraismus istum: Dominus in cælo sedes eius, potuit interpres omisso pronomine, eius, & noiatio in genitiuum uerso, sic mutasse: Dñi in cælo sedes, Nō enim latine dicitur: Mō in quo beneplacitum est deo habitare in eo, psal. lxxvii. Ita nec dñs in cælo sedes eius, Possit & talis distinctio esse: Dñi in cælo, sedes sua, subaudi est. Nec in hebræo, in pauperē, sed absolute. Et longe significatiuus: Oculi eius uident. Ut sit sensus huius uersus: Non frustra operatur istus, q̄ si impij prætalent in terra, & uisibili imperio, solatur tamen me, dominū esse in templo suo sancto, ubi impij non uident, & in cælo thronum eius, quem illi ignorat: Nec solum ibi est, sed uident oculi eius, aperti sunt super omnia, quia omnia nuda oculis eius, non enim stertit, nec dormitat qui custodit Israel, illinc iudicium meum expecto. Ita docemur superbire & præsumere in domino, aduersus eos, qui superbiunt & præsumunt in homine.

Templum dei quod sit.

Quæritur quod est templum domini: Quod enim non uoluerit Salomonis corporale templum intelligere, ex eo colligitur, quia id nōdum erat tempore Dauid. Deinde adiunxit, In cælo sedes eius. Ut aliud templū intelligeremus, quod sanctum, id est, separatum, est ab omni prophano usu, hoc enī sanctum uocatur. Non displicet etiam hoc loco dici, quod psalmo. v. dictum est. Templum domini appellari quemuis locum, in quo populus dei conuenit ad uerbum, qui cum sint uere templum dei, locum a se non inepte denominant. Sic Ecclesia & populum & domū significat. Tunc sensus erit: Sine eos, cæci sunt, & duces cæcorum, dominum non cognoscunt, sunt alij qui eum cognoscunt, si non est in prophetis illis, est tamē in templo suo, id est, in suis & in loco ubi sui sunt congregati: Vbi enim duo fuerint in nomine meo congregati, in medio eorum sum, dicit dominus. Quam Emphasim adiecto nomine, sancto, uoluit illustrare. Quid enim si quidam non credunt: an incredulitas illorum euacuabit fidem dei? Absit. Non ideo nulli erunt, qui in dño confidunt, quia impij multos sagittant in obscuro isto, & subuertunt quorundam fidem, manet sanctum dñi & ipse in illo. Quasi illud. iij. Timor. ij. dicat: Fundamentum dei firmum stat, habens signaculum hoc: Nouit dominus qui sint eius, & discedit ab iniquitate omnis qui inuocat nomen domini. Idem est qd̄ repetit: Dñs in cælo sedes eius. Quia dum populus eius templum sanctum (id est, separatum) est, in cælis cōuersatio eius, ubi Christus est. Et si ipse in terris esset, tñ dicebat: Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit filius hominis, qui est in cælo. Audi, filius hominis in terra, est in cælis. Et quæ est sedes dei, etiā in cælis alia q̄ spiritalis & sancta creatura: At anima pia, sancta, & cælestis est. Atq̄ sic in spiritu, cælum & terra conueniunt in unum, & nihil differunt, nisi fide & spe eie. Excellētius autem angeli in cælo (quorum sancti sunt in enygmate socij) sunt sanctum templum & sedes dei.

Est autem Emphasis sententiæ potissimum in eo qd̄ dicit: Oculi eius uident. Et idem sensus cum illo psal. liij. De cælo respexit dominus, uidit omnes filios hominum, de præparato habitaculo suo respexit super omnes qui habitant terram. Et psal. cj. Quoniam prospexit dominus de excelso sancto suo, domina de cælo in terrā aspexit, ut audiret gemitus &c. Fidei enim sunt hæc uerba & spiritus. Non enim impij negant, si dixeris: Oculi eius uident, immo id præ oibus iactant & prædicant, sed contra se dici, nō credunt, cum arbitrentur obsequium

obsequium se prestare deo, dum destruunt leges dei & seducunt in occulto re-
ctos cordis, uidenturq; sibi leges statuere & errantes recta docere, perpetuo hanc
Allegoriam ludentes contrariam piorum Allegoriam: Cum ergo omnia prae-
reant iusta aure, ad oculos domini referenda est uniuersa causa. Sicut Hier. xj.
Turant domine Zabaoth qui iudicas iuste & probas renes & corda, uideam
rationem tuam ex eis: Tibi enim reuelauit causam meam.

Palpebrae eius interrogant seu probat filios hominum, applicat particulariter,
quod dixerat generaliter: Oculi eius uident, id est sunt aperti & omnia uident,
num precipue filios hominum non modo uident, sed etiam examinant, pro-
bant & discernunt. Palpebras has dei Aug. ad scripturas sanctas refert, quae in Palpebrae dei
alio loco aperte, in alio clausae sunt, pulchra tropologia. Alij aliud. Mihi p sim
placitate literae Allegoria placet, ex hominib; sumpta, praesertim Magnatibus,
quorum est, potissimum oculorum nutu agere, quos enim fauore dignantur,
clementer apertis oculis intuentur, quos uero abominantur, clausis oculis, &
preclis palpebris, aut truculenter in altum surrectis auersantur. Itaq; palpebrae
dei super pios clementer apertae sunt, sed super impios, aut clausae aut truces
surrecta. Quae duo psal. xxxiiij. sic dicuntur: Oculi domini super iustos, & au-
res eius in preces eorum. Vultus autem domini super facientes mala, ut perdat
de terra memoriam eorum. Aliter ergo se habent palpebrae dei super iustos, &
impios, ut mox ipse se exponet, quia examinat & uidet omnes filios hominum,
sed iustos approbat, impios damnat. Quod tñ iterum in spiritu dictum, donec
impleatur, sola fide capitur, cum impij longe contraria de se opinentur.

Dominus interrogat iustum & impium, qui autem diligit iniqui-
tatem, odit animam suam.

Aliter habet distinctio in hebraeo, scilicet: Dominus iustum probat & im-
pium, & diligentem iniquitatem, odit anima sua. Et nomen iustum, ante uer-
bum, interrogat, ponitur, ut incertum sit, an dominus iustus, iusti, iustum,
transfere debeamus. Nam & Hieronymus priorem partem, sic absoluit: Do-
minus iustum probat, deinde impium copulat cum diligente iniquitatem, ad
uerbum odit, non ad uerbum, probat, ut mihi prope suspitio fiat, hanc partem
(Dominus iustum probat) absoluta sententia id ualere: Dominus iustus pro-
bat (id est, probator est) hoc est, ille qui probat omnes & examinat, non est ho-
mo qui mentitur, sed ipse dominus, qui iuste iudicat, quem nemo fallit, nemo
corrumpit, nihil latet. Quomodo psal. vii. dictum est in uersu: Consummetur
nequitia peccatorum & diriges iustum, scrutans corda & renes deus iustus.
Ut idem sit: Scrutans corda & renes deus iustus, quod hic dominus iustus
probat. Verbum enim *scrutans* probat & interrogat, a uerbo scrutans nihil differt
in significato, cum eam significet probationem, qua aurum in igne probatur,
exploratur, interrogatur, quod unum est scrutari. Ita deus, quia non sed in fa-
ciem iudicat, sed spirituum ponderator est, palpebras suas aperit, aut claudit,
sed in quod probus, uel reprobus fuerit inuentus spiritus filiorum hominum,
ideo merito iustus probator uocatur. Quare mea temeritate uersum per cola,
& comata sua, sic distinguo: Dominus iustus, probat, & impium & diligen-
tem in iuriis odit anima sua. Ut sit sensus: Dominus est iustus, & ipse probat,
ideo anima eius odit & impium, & cum qui amat laedere aut iniuriari. Qui e-
nim iustus est, non potest interprobandum non odisse impium & iniquitatis
amatorem.

amatorem. Quo sensu hic uersus per auxilium precedentem explicat. Quo
domini uidet, & palpebræ eius p̄bant filios hominum, sed sic ut iuste patet
Age, faciat, quod facit. Scio q̄ omnia dominus uidet & probat, nec solam
bat, sed iuste probat & cum iustus sit, impium meum & amantem in
poterit diligere, me uero patientem nō poterit disle. Sicut Hier. audet
Quod egrediens est de labijs meis, rectum in conspectu tuo fuit. Et ipse dicit
ad me, ubi est uerbum domini, ueniat, Hunc acutum & securum affectum
illa quaestio, Iustus quid fecit? supra indicauit.

Iniquitas, hoc loco nomen est, quod, psal. vii. diximus significare iniuriam
offensam, laesionem, Ut in uerticem ipsius iniquitas descendet, q̄ dicitur
hamas. Loquitur enim de iniuria, quam impij faciunt pijs, sagittas doctus
corde, & destruendo leges dei. Cui hoc pessimum accedit, q̄ non solū laedit
sed amant lædere. Sicut psal. iij. Diligunt uanitatē & querunt mendacium.
Impius enim p̄ suo sensu in id maxime incumbit, ut noceret pietati, quod ubi
poterit, gaudet sese fecisse & facere. Sicut Proverb. i. dicit: Latatur, cum male
cerint. Sic enim deo obsequium prestitisse sibi uidentur.

Et illud Emphaticum est, q̄ non simpliciter dicit, odit, sed anima sua odit,
ut exprimat, q̄ magno & toto affectu deus illos odiat, uidelicet, tota uita & sen
su suo. Non q̄ deus animā habeat, sicut nec oculos, sed q̄ allegorice loquitur.
Iuxta illud Numeri. xxj. Anima nostra nauseat super cibo isto leuissimo. Vi
demus enim q̄ toto motu & gestu, atq̄ adeo omnibus sensibus auersetur, qui
nauseat, rursum, q̄ cōuertatur, si diligit & appetat. Appetitus enim, ut nausea
proprie tribuntur animæ in scripturis. Sic, leui. xxvj. Abominabitur uos ani
ma mea. Ita hic, cum impij sese tales arbitrentur, quos deus etiam magno zelus
desyderet, uere sunt quos abominetur potius & odiat anima eius.

Nostri translatio, animam suā, refert ad impium & diligētē iniquitatem.
Quæ sententia uera est, sed uiolenta, nec usitata in scripturis sanctis, sapit q̄
manum diem, qua argute magis q̄ apte dicitur, odisse bonū, qui diligit (id est,
faciendo diligere uidetur) malum, nemo enim sponte amat malum, ut malum.
Quod si quis totum uersum nostri interpretis uelit sequi, sensus erit: Dñs qui ui
det omnia, & cuius palpebræ interrogāt filios hominum generaliter oēs, sine
dubio & quolibet iustum & impium seorsum interrogat: Iustum, ut eruditum
coronet, impium, ut reprobatum damnet, nec hoc sua culpa, quia tua est perdi
tio Israel (Osee, xij.) Qui enim diligit iniquitatē, ipse odit & perdit animam
suam, faciens hoc animæ suæ, quod nulli suo hosti, quis acerrimo faceret.

Pluet super peccatores laqueos, ignis & sulphur & spiritus pro
cellarum pars calicis eorum.

Frequens in scripturis, pluuie & calicis mentio. Atque de pluuia satis con
stat, significari per eam, sermonem doctrinæ, ut Deuteronomij, xxxij. Concre
scat ut pluuia, doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum. Inde illud Isaie usi
tatum: Rorate cæli, & nubes pluant iustum. A quo Doctores Ecclesiæ, Nu
bes & cæli uocantur passim in scripturis. Nec est obscurum, hunc uersum
esse sumptum ex historia Genesis. xix. de Zodomis, igne & sulphure de cæ
lo consumptis, cuius rei Allegoriam hoc loco tractat. Et uerba singula, sunt
multæ intentionis.

Pluet,

Pluet quo significat abundantiam mali, mitius erat, si stillaret, aut rigaret, ut
 multitudinem magistrorū impietatis intelligamus, immo nihil aliud, q̄ impie
 tatis magistros (irascente deo) audituros esse peccatores, id est, impios רעיי
 reichoim. Quod imprimis contingit ludæis, sicut dixit psal. viij. Et nō audiuit
 populus meus uocem meam, & Israel non intendit mihi: Et dimisi eos secū
 defideria cordis eorū, ibunt in adinuetionibus suis. Quid enī ludæorū infelix Nubes & plu
 uia? hodie habet, nisi nubes & pluuia impietatis. Tales hæretici, tales oēs uie impieta
 humanarum legum tyrāni, & quicunq; ueritati nō acquiescunt, hi sunt immis
 siones & angeli mali, qui percusserunt Aegyptum: Quæ figura fuit pereuntis
 synagoge. Sed & Zodoma eiusdem figura fuit.

Laqueos, scilicet plurali numero, ut diuersi generis errores accipiamus, qui
 huius tamen sic capitur, ut nihil minus, q̄ laquei eis uideantur, ita fulgente spe
 cie ueritatis & pietatis. Sic Paulus quoq; prædixit, fore in nouissimis diebus,
 ut deus mittat operationem erroris. Sic psal. lxxvij. Fiat mensa coram eis in la
 queum & in retributionem, & in scādalum. Quid enī aliud est, uerbum dei
 peruertere & opinionibus hominum contaminare, q̄ laqueos animabus po
 nere, ubi ueritatis dei intuitu errorem sequitur.

Laqueos aia
 bus ponere.

Ignis, melius in accusatiuo ignem & sulphur, ut ad uerbū pluet cōstruatur,
 Sicut super Zodomam pluuisse scribitur ignem & sulphur. Zelum & furorem
 in dicat impiorum pro suis doctrinis insanientium. Expediit enim occurrere
 urfæ raptis catulis, q̄ stulto cōfidenti in stultitia sua, id est, sapientia sua, in la
 queis suis, in erroribus suis. Hæc enim sunt signa iræ dei & palpebrarum eius,
 Quod impios nō solum non agnoscit, nec illuminat oculis suis, sed palpebris
 clausis, finit ire in errores toto affectu & ardēte furia, si quis aut resistat, aut nō
 sequatur. Hinc iræ, inuidiæ, rixæ, & (ut Apost. uidet hunc uersum. j. Timot. vj.
 pulchre interpretatus dicit) languētes circa quæstiones & pugnas uerborum,
 quibus oriūtur, inuidiæ, cōtentiones, blasphemiæ, suspitiones malæ, conflicta
 tiones hominum mēte corruptorum, & qui ueritate priuati sunt &c.

Sulphur, ppter grauem fœtorē, non male patres, malā famam esse arbitrati
 sunt. Hoc enī constat, odorem figurato sermone, famam significare, ij. Cor. ij. sulphur mala
 Nos bonus odor Christi sumus, alijs odor uitæ in uitam, alijs odor mortis in
 mortem. Vnde & usu dicimus & iubemus odorari, aut olfacere, dū explorare
 aut ingrere, famam, aut rumorem alicuius iubemus. Ita impiorū Doctores, &
 discipuli, nō sunt odor bonus Christi, sed fœtor satanæ & sulphur graueolen
 tissimum, quod, pluet in ira sua dño, in eis abundat. Sic obtinuit in Ecclesia,
 ut non sit peior infamia & pestilentius nomen, q̄ hæresis & perfidiæ, ut etiā
 commercium, aut quæuis cōuersatio, suspitioni grauissimæ obnoxia sint, & ei
 cum sulphure multum conueniat, quātum est in ui odoris.

Sed hebræū uideamus q̄ sic distinguit: Pluet super impios, laqueos, ignem,
 & sulphur, & uentus tempestatum, fors calicis eorum. Vbi Ioānes Reuchlin
 arbitrat pro laqueis, carbones dicendum, quod si uerum est, augurari licet,
 laqueos ignem esse id quod carbones ignis, id est, prunas. Sicut psalmo. xvij.
 grando & carbones ignis, pro carbones igniti. Videtur autem fulgura, toni
 trua & omnem illam tempestatum uim, allegorice tractare. Sicut in Aegypto
 & Zodoma factum legimus, in tempestatibus enim fremūt ignis fulminum
 & uentus procellosus. Deinde fulmina & fulgura odorem sulphuris habent,
 & lux ipsa eorum sulphurea est, ait Plynus lib. xxxv. cap. xv. ut non absurde,
 uerum sic reddere possim: Pluet super impios, carbones ignis & sulphuris,
 id est,

id est, ignitos & sulphuratos: ut quos fulmina igne suo sulphureo succendunt. Signat enim eam vim & effectum fulminum & tonitruorum, quibus quicquam apprehenditur in prunas, fauillas & cineres resoluitur. Sic enim Exo. ix. plaga septima scribitur discussisse grandinem, tonitrua, fulgura & ignem, mixta praeriter super terram, ut psal. lxxvij. latius uidebimus. Et Exo. ix. Tollite manus plenas cineris de camino. Vbi dictio consanguinea huius loci ponitur, quae cinerem transtulit, scilicet qualis est, prunis & fauillis mixtus.

Doctrina dei
& hominum.

Allegorica comparatione conferri, ut super pios plui accipias, imbrem temporaneum, matutinum & serotinum, quo terra feliciter perfusa foecundatur ad germinandum fructum suum. De quo imbre frequentissimus sermo in prophetis. Hoc est, uerbum dei salutare, quod germinare facit iustitiam & iudicium, de qua benignitate psal. lxxxiiij. dicitur: Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum, quia impii auerlantur, immo persequuntur cum fructibus suis, deus uersa benignitate in iram, mittit in eos iram & indignationem & immissiones per angelos malos, ut psal. lxxvij. dicitur de Aegyptiis, scilicet per salutari pluuia, fulmina, uentum tempestatis, grandinem, quibus non modo non foecundatur terra, sed succenditur & uastatur. Hoc est, uerbum impietatis mortiferum, quo redduntur uaniloqui & mentium deceptores & ad omne bonum opus reprobi, ut ad Titum Apostolus ait: Contritio enim & inlicitas in uis eorum, & uiam pacis non cognouerunt, psal. xiiij. Neque enim aliud potest uerbum hominis quod scrupulosam, pauidam, inquietam, erroneam, deinde inutilem, uastam & sterilem conscientiam facere, eoque magis, quo diutius sub eo magisterio agit, ubi cum Aemorrhoeis, consumptis substantijs, in hos homidas medicos, non emit, nisi peius habere.

Allegoria hu-

mane doctri-

ne aptissima.

Quae uastat

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

et

De istis doctrinis, Apoc. xvj. capitulum plenum est, ubi septem Angeli (id est, pontifices, seu Doctores) tuba canunt, & uaria deinde monstra in Ecclesia sequi scribuntur. Vide ergo, quod malum omen sit istaeque spectrum, quoties tempestate caelesti, urbes, regiones, agri, & quicquid in eis est, incenditur & uastatur, quod factus quoque sit is ignis, praefusitato nostro: Deinde sulphure graueolens: feriatque frequentius, & ipsa delubra nostra, magno certe prodigio, impiam hominum in Ecclesia doctrinam detestante. Contra quod iucundum est, ubi uerno tempore, datis oportunis pluuijs, renascentis testatur gratia mundi, omnia cum domino dona rediisse suo, omnia uiuent, florent, crescunt, & dulci odore tota terra perfusa, recreat omne animantium genus, magno sine dubio sacramento, Euangelicae doctrinae gratia commendate. Est enim huius utriusque rei scriptura passim refertissima Allegorij.

Verum

Verum hæc omnia sic geruntur in spiritu, ut sola fide percipiatur. Nō enim *impj specio*
 quales sunt impij coram hominibus, hoc psalmo scribuntur, sed quales coram *si corā homi-*
 deo in spiritu & seipfis. Nam quid speciosus in terra, hoc Saule & Absolom? *nibus, sed nō*
 Nonne regio Zodomorum est sicut paradisus dñi? Gen. xij. Hi enim sunt, *deo.*

Nonne regio Zodomorum est sicut paradisus dñi? Gen. xij. Hi enim sunt, *impj specio*
 quales sunt impij coram hominibus, hoc psalmo scribuntur, sed quales coram *si corā homi-*
 deo in spiritu & seipfis. Nam quid speciosus in terra, hoc Saule & Absolom? *nibus, sed nō*
 Nonne regio Zodomorum est sicut paradisus dñi? Gen. xij. Hi enim sunt, *deo.*

Contra pijs, quia uerbo crucis, sed in carne omnibus malis subiecti sunt,
 super ipsos potius uidetur deus pluere laqueos, prunas, sulphur, & quicquid
 est tempestatis, & turbinis. Sic enim psal. ij. Vincula & iugum appellant uer-
 bum Christi, a quo plus metuunt, q̄ a fulmine & tempestate. Quibus tamen,
 uice illius, reuera obruuntur, & uastantur, per impios suos magistros. Ad eum
 dem spiritum procellarum, Osee. viij. Quia uentū seminabunt, & turbinem
 metent. Et iterum. xij. Ephraim pascit uentos, & sequitur æstum tota die, men-
 dacium & uastitatem multiplicat. Quibus uerbis propheta: Impiorum uanitatē
 tatem, deinde inquietam conscientiam, & ineptitudinem ad bonum depin-
 gunt, quisq; suo tropo.

Calix utilitissimo scripture tropo, uasa doctrine, id est, uerba, seu eloquen-
 tiam significat. Quibus sensus in animam, sicut uase in corpus uinum fundi-
 tur. Sic beatus Aug. de faulso Manichæo, & eloquentia eius Confess. v. Quid
 mihi & ad meam sitim preciosissimorum poculorum decentissimus ministra-
 tor: Et infra: Sapientia, & stultitia perinde sunt, sicut sunt cibi utiles, & inuti-
 les, uerbis autem ornatis, & inornatis, sicut urbanis, & rusticanis, utriq; cibi
 possunt ministrari. Hinc apud patres passim celebratus aureus calix Babylo-
 nis inebrians omnem terram. Hiere. ij. Et poculum aureum in manu mere-
 tricis magnæ, plenum abominatione & uino p̄stitutionis. Apoc. xvij. Deinde
 & uasa tabernaculi & templi, omnia figurant, siue libros, siue sermones doctri-
 narum. Et in lege potissimus erat usus phialarum ad excipiendum, fundendū,
 spargendum sanguinem, quia legis doctrina, peccatum tractat, & reuelat.
 De quibus misterijs iam non est locus dicendi, sic infra psal. xv. Dominus
 pars hereditatis meæ, & calicis mei.

Verum non sic calix tantum est intelligendus, ut uocale, aut scriptile uerbum
 tantum significet, sed etiam id quod significatur. Sic enim Christus orauit pro
 calice aufferendo, quem omnes intelligimus passionem eius esse. Et Hieremi
 as. xv. Sumit calicem uini furoris domini, de manu domini, & propinat omni-
 bus gentibus & regibus ex eo. Et Isaias. lj. dicit: Hierusalem bibisse calicē ire
 domini usq; ad fundum & feces. Ex his & alijs scripture locis, in unum signi-
 ficatum

Mare mortu-
um profert
inania.

Calix signat
uasa doctrina

Calix prædia-
tio est pena
rum ire dei.

Z ficatum

ficatum coacta utraq; significatione, Calix aliud nō esse uidebit, q̄ praedictio
& denūciatio poenarum & irae dei. Ita & calix Christi, est ira dei, & passio eius
in lege & prophetis praefinita. Miche. j. Irā dñi portabo, quia peccavi ei. Sicut
& j. Pe. j. dicit propheta praenūciasse priores in Christo passiones, & postea
res glorias. Quare is dicendus est calicē ppinare, qui seu dicēdo, seu scribēdo
poenas denūciat. Sicut pphetæ passim & Ap̄i faciūt, Vnicuiq; enim suis calice
bibēdus est. i. crux & passio super eū definita, in scripturis seu ap̄ d' deū, ferēda

Calix piorū. Hinc iam duo genera calicis nascuntur. Alterū piorū, alterū impiorū. Calix
piorū, est passio definita sup eos carnalis, & temporanea usq; ad peccati delectationem,
quo hausto, aīa magis seruat, & renouat. Licet is qui exterior est hō
corrupat de die in diem ista praualida purgatiōe calicis, donec tādē anima
a corpore liberet. Contra calix impiorū, est passio interna & sp̄ialis usq; ad de-
structionem iustitiae & pietatis, q̄ hausto, aīa eorum, perdūt de die in diē. Licet
hoīe exteriore floreāt, & uigeāt, multa specie & abūdātia, donec ī aīa & corpo-
re simul pereāt, fecē calicis in sempiternū bibituri. ut psal. lxxiij. Calix in ma-
nu dñi uini meri, plenus mixto, inclinauit ex hoc in hoc, uerūtū fex ep̄, nō est
exinanita, bibēt oēs peccatores terra. Id est, si iudiciū (ut j. Pe. iij.) dei primum
a nobis inchoat, quis finis erit eorū, qui nō credūt euāgelio? Itaq; calix, uerbū
est, sed uerbum passionis praefinitae & crucē, seu passio uerbo praefinita. Sic
psal. c. xv. Calicem salutaris accipiam (id est, passiones salutare, quas Paulus
appellat passiones Christi, libenter feram) & nomen dñi inuocabo.

*Impiorum
calix.*

Hūc sensum si sequimur, calix impiorū, hoc uerbu nō ipsa eorū doctrina erit,
ut supra diximus, sed uerbū dei praenūciās eorū uastitatē, ignem, sulphur, sp̄i-
tum pcellarum. Et ne longe discordēt oīa: Calix eorū est, impietatis doctrina,
& omne malū, quod ipsa facit, cōburēdo, uastando, inquietādo animas eorū,
certa dei definitione & uerbo scripturae, pronūciata, denūciata, parata.

*Pars usu scri-
pturae.*

Pars, more scripturae non Philosophice significat particulā, ut cōtra totum
distinguat, sed idem est, quod fors, haereditas, portio: quod olim haereditates
in tribus duodecim distributae sunt. Sic illud: Dñs pars haereditatis mex, & cali-
cis mei. Et portio mea dñe in terra uiuentiū. Et Hiere. in Treñ. Pars mea dñs,
dixit aīa mea. Atq; huic calicis & partis significationi assueti oportet, ppter
scripturae sanctae usum. Est ergo sensus: Impij haereditabūt, id quod eis praefini-
tum est a deo, nempe pluuiam carbonū ignitorum & sulphureorū, & sp̄itū
procellarū, hoc est, impietate, & mercedem impietatis, uastitate & contritionē
sp̄itus, & inquietudinē sempiternā.

Quoniam iustus dñs iustitias dilexit, & equitatem uidit uultus eius.

Hieronymus: Rectū uidebit facies eius (si caret mēdo codex) De rectitudine
& aequitate abūde dictū est psal. vij. & ix. Et hic incertū est, an masculino gñe re-
ctum p rectos Synecdochice, & iustos p iustitias, dicēdū sit. Verū parū habet
hoc momētū, q̄ respicit iusticiā & aequitate, etiā iustos & aequos respicit.

Cōcludit ergo Propheta psalmū, aduersus praesumptionē impiorū, dicens;
Homo iudicat inique, & impios laudat, uerū dñs est, qui non fallit specie, nec
mouet magnitudine, aut multitudine iniquorū, tenax & amās est iusticia, &
facies eius ad rectos corde respicit: Ideo nihil est, q̄ sibi impij coram eo praesu-
mant, & pios ab eo contēni sperēt: Aliud uultus eius uidet, & aliud uultus ho-
minū, diuersissimi immo aduersissimi sunt cōspectus dei & cōspectus homi-
nū: Quod in hoc altū est, in illo abominabile est, ut Christus ait:

Psalmus